

Regeringskansliet
(Justitiedepartementet)
103 33 Stockholm

Remiss: Rätten till försvarare m.m. (Ds 2015:7)

Bakgrunden till utredningen är Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/48/EU om rätt till tillgång till försvarare i straffrättsliga förfaranden och förfaranden i samband med en europeisk arresteringsorder samt om rätt att få en tredje part underrättad vid frihetsberövande och rätt att kontakta tredje part och konsulära myndigheter under frihetsberövandet.

I promemorian föreslås vissa kompletterade författningsbestämmelser som behövs för att Sverige ska leva upp till direktivets krav.

Fakultetsnämnden har med nedanstående reservationer och synpunkter inte funnit skäl att invända mot de bedömningar som görs och de förslag som lämnas i promemorian.

Som uppmärksammas i promemorian (s. 47) sker en underrättelse om skälig brottsmisstanke i regel vid ett första förhör med den misstänkte. Om man strikt utgår ifrån direktivets ordalydelse kan, vilket också noteras i promemorian, ifrågasättas om svensk rätt uppfyller direktivets krav (jfr artikel 3.2 a). Fakultetsnämnden delar emellertid promemorians bedömning att direktivet, om inte annat av praktiska skäl, bör kunna förstås på så sätt att det tillåter ett förfarande motsvarande det svenska.

Vad gäller direktivets krav på att den misstänkte ska ha rätt att kontakta sin försvarare nämns i promemorian (s. 57) att det i vissa bestämmelser i svensk vårdlagstiftning finns möjligheter till inskränkningar i kontakter mellan personer som vårdas och andra personer. Dessa inskränkningar lämnas emellertid därhän i promemorian genom en hänvisning till att de avser alldeles särskilda situationer i förhållande till de situationer som direktivet i första hand är avsett att träffa. Fakultetsnämnden är inte övertygad om att svensk rätt redan på den grunden är förenlig med direktivets krav i denna del. Om inte annat kan det finnas behov av att tydliggöra att bestämmelserna om begränsningar inte kan tillämpas i sådana situationer där detta skulle stå i strid med direktivets krav.

Juridiska fakultetsnämnden

Promemorian föreslår att rätten att ha försvarare närvarande vid förhör med den misstänkte under förundersökningen förstärks genom att det nuvarande utrymmet för en s.k. menprövning med hänsyn till utredningen enbart ska gälla för en privat försvarare. Detta innebär att den misstänkte ges en reservationslös rätt att ha en offentlig försvarare närvarande och medverkande vid eget förhör (s. 64). Som framgår av promemorian är utrymmet idag att vägra försvararen att närvara i praktiken ytterst begränsat. Det går emellertid inte att utesluta att det finns situationer där själva möjligheten kan inverka på kvaliteten och effektiviteten i det polisiära utredningsarbetet utan att den enskildes rättssäkerhet åsidosätts. Fakultetsnämnden delar promemorians förslag och direktivets strävan efter att tillgodose den misstänktes rätt men vill lyfta fram vikten av att en sådan reform följs upp och utvärderas.

Vad gäller unga lagöverträdare vill fakultetsnämnden anföra följande. Rätten till försvarare utgör en rättighet enligt FN:s konvention om barns rättigheter art. 37 och art. 40 och barn som misstänks för brott är en grupp där ett effektivt försvar är av särskilt vikt för att den unges rätt till ett effektivt rättsmedel ska kunna tillgodoses. Fakultetsnämnden vill därför särskilt påtala betydelsen för denna grupp av rätten till en försvarare före ett första förhör samt rätten att ha försvarare närvarande vid förhör (s. 47). Fakultetsnämnden är inte övertygad om att svensk rätt är förenlig med direktivets krav i denna del så att den unge kan utöva sina rättigheter på bästa möjliga sätt. Försvarens roll när det gäller unga misstänkta för brott, även vid ett kortare förhör enbart i syfte att delge misstanke och höra den unges inställning, är inte sällan mycket viktig. Ytterligare förutsättning för att den unges rätt i realiteten ska kunna tillgodoses är att det finns tillgång till försvarare oavsett tidpunkt på dygnet. Detta gäller särskilt unga som är frihetsberövande.

Fakultetsnämnden vill även framföra vikten av att den unges egen uppfattning utreds och vägs in i frågor som rör den unge själv (jfr FN:s konvention om barns rättigheter art. 12). Detta gäller inte minst i de bedömningar där den unges bästa ingår (s. 116).